

Alternativní a augmentativní komunikace AAK – osnova tématu

Komunikace – proces, sdělování myšlenek, citů, rozvoj myšlení

AAK – kompenzace projevů závažných komunikačních poruch

- umožňuje těžce postiženým komunikaci (vyjádřit pocity, přání, potřeby...)

- **Augmentativní kom.** – podpora existující komunikační schopnosti (ty jsou však pro dorozumívání nedostatečné)
- **Alternativní kom.** – náhrada mluvené řeči
- **Verbální/ nonverbální** (pohled, mimika, gestika, haptika, poroxemika, kinezika, úprava zevnějšku...) **komunikační systémy**
  - Autisti
  - Mentálně retardovaní
  - Osoby s DMO
  - Kombi vady
  - Sluchově postižení
  - Mozková příhoda
  - Motorické postižení (ochrnutí mluvidel...)
  - Oční kontakt
  - Mimika
  - Gestika
  - Znaková řeč
  - Prstová abeceda
  - Obrázky, předměty, symboly, počítače, pomůcky s hlasovým výstupem

Volba komunikačního systému

= **individuální posouzení**

- Posouzení aktuálního stavu klienta
- Posouzení úrovně komunikačních schopností
- Stupeň porozumění řeči
- Kognitivní schopnosti
- Potřeby
- Prostředí postiženého
- Pohybové možnosti
- Prognóza vývoje

Výhody

- Umožňují postiženým komunikovat
- Zapojení do činností .... socializace
- Rozvoj kognitivních a jazykových schopností..... rozvoj myšlení
- Snížení pasivity
- Umožňují rozhodovat
- Snížení frustrace z nepochopení

Nevýhody

- Musíme se systémem naučit
- Vzbuzuje pozornost
- Komunikace s osobami, které systémem ovládají (malé spol. uplatnění)
- Dynamické – prstová abeceda, znaky, gesta, znaková řeč, makaton

- Statické – Bliss, piktogramy
- Facilitovaná komunikace, sociální učení

Piktogramy – zjednodušené zobrazení skutečnosti, konkrétní lehce zapamatovatelné

- Pomáhají orientovat se v běžném životě, při komunikaci, vyjádření potřeb, rozvoj samostatnosti
- Umožňuje účastnit se konverzace
- Použití bývá doprovázeno mluvenou řečí, znaky
- Jednoduchost a názornost
- Těžší stupeň MR, autisté, kombinované vady
- postupovat pomalu, nové symboly zavádět po upevnění předchozích,
- cílem není množství symbolů, ale jejich využití v praktickém životě
- Spolupráce s rodiči, využívání symbolů doma
- Výuka se zaměřuje na nejdříve na známé a jednoduché předměty (rodina, předměty denní potřeby)
- Umístění obrázků ve třídě, na nástěnce, umístění na nábytek, později lze obrázky spojovat
- Sestavení rozvrhu, jednoduché pracovní postupy, využití fotografií
- Manipulace slouží k zapamatování symbolů a k procvičení koordinace oko/ruka, motoriky, soustředění, zlepšuje se schopnost vizuálního rozlišování

Bliss

- Místo slov se používají jednoduché obrázky
- Systém vyvinul Ch. Bliss – rakouský žid, z koncentračního tábora utekl do Číny, inspiroval se čínským obrázkovým písmem, později žil v Austrálii
- Původně měl systém sloužit k lepšímu porozumění mezi národy
- 1971 – skupina kanadských terapeutů hledala komunikační prostředek s postiženými dětmi
- Vyvinuli systém, který mohou využívat ti, co číst umí, i ti co to nedokáží
- Mohou používat i děti s omezenými pohybovými funkcemi (možnost různého ukazování na symboly – světelný bod...)
- Smyslové tabulky poskytují vizuální podporu, procvičují vnímání
- Uživatel se při ukazování symbolů pokouší o vokalizaci – v rámci možnosti se procvičuje hlasový projev
- Časté využití u dětí s hybným postižením – poruchy dýchání, jazyka, řeči jinak blokují u těchto osob použití řeči
- Narušení svalového tonusu – obtíže při provádění cílevědomých pohybů (slovník může být omezen)
- Systém lze vysvětlit při výuce, nejprve zaměření na jednoduché symboly, skládání symbolů – tvorba věty
- Systém lze velmi dobře „propracovat“ – může se přiblížit jazyku
- Jednotlivé symboly lze kombinovat, základní slovník má 100 symbolů, symboly se sestavují do tabulek
- Možnost elektronického zpracování, různé možnosti ovládání

Makaton

- Jazykový program, užívá znaky doplněné mluvenou řečí a symboly

- Vyvinula logopedka M. Walker
- Využívá manuální znaky doplněné mluvenou řečí a symboly
- Základem je 350 znaků z běžného denního života, ty jsou rozděleny do 8 stupňů (9. stupeň je slovník) po 35-40-ti slovech
- V každé zemi jsou znaky vybírány a standardizovány
- Více-systémový přístup v komunikaci
- Pomoc k porozumění
- Pomůcky k vývoji vyjadřování
- Podpora špatně srozumitelné řeči, pomáhá snížit frustraci
- Pomoc pro osoby, pro které je řeč obtížná
- Dočasný prostředek k dosažení komunikace u osob s přechodnými obtížemi v komunikaci

Facilitovaná komunikace

- Založena na mechanické podpoře ruky
- Důležitá je důvěra k osobě poskytující podporu
- Facilitátor přidržuje ruku, paži, zápěstí – nastavuje protitlak svalovému napětí
- Získání zpětné vazby, stimulace
- Cílem je postupné omezení podpory
- Začíná se od jednoduchých otázek ano-ne...

Sociální učení

- Využití u MR a kombinovaných postižení
- Poznaní, reagování a interpretace na zraková znamení (vše, co se vyskytuje v nejbližším okolí) bez využití techniky čtení
- Využívá základní poznatky z okolního světa, využitelné v každodenním životě
- Návčik – 3 kategorie:
  - 1/ soubor obrázků a textů
  - 2/ vztah slova k piktogramům
  - 3/ vztah slov k piktogramům

- Začátek v době používání slov